

उत्तरदायी व्यवसाय

रेडियो तेहथुम ९२.४ मेघाहर्ज

साप्ताहिक बुलेटिन

वि.स. २०७४ माघ १ गते सोमवार

(जनवरी १५, २०१८)

वर्ष : १

अंक : ३

१

सम्पादकीय

'हामीहरु स्वयम् हाम्रो भाग्य निर्माता हुन सक्छौं' भन्ने सोचका साथ २०८८ सालमा "समृद्ध तेहथुमकालागि अभियान" नामक संस्था स्थापना गरिएको हो । संस्थाले लिएका उद्देश्य अनुरूपका गतिविधि अघि बढाउन रेडियो तेहथुम, ९२.४ मेगाहर्ज सञ्चालनमा रहेको छ ।

हाल संस्थाले उत्तरदायी व्यवसाय बनाउनका लागि कृषक तथा सर्वसाधारण जनताहरूलाई प्रमाणमा आधारित पैरवी तथा वहसको माध्यमबाट नेपाल सरकारलाई नीतिगत रूपमा सुधार गराउने लक्ष्य राखी यो उत्तरदायी व्यवसाय बुलेटिन प्रकाशन गर्न लागिएको छ । उत्तरदायी व्यवसायका लागि वहस र पैरवीको कार्यलाई रेडियोको माध्यमबाट संचार गराउन Advocacy for Rights and Good Corporate Governance (UNNATI-Inclusive Growth programme in Nepal) परियोजना डेनमार्क सरकारको आर्थिक सहयोग तथा नेपाल सरकार कृषि विकास मन्त्रालयसँगको सहकार्यमा अन्तर्राष्ट्रिय श्रम संगठन, नेपाल (ILO Nepal) को सहयोगमा (<http://advocacychallengefund.org/>) सञ्चालनमा रहेको छ ।

यो परीयोजना नेपालका पुर्वी जिल्लाहरु तेहथुम, पाँचथर, इलाम, ताप्लेजुड, धनकुटा, संखुवासभा र भोजपुरमा सञ्चालित छ । यी जिल्लाहरुमाकृषि क्षेत्रका अदुवा, अलैची, चिया र दुग्धजन्य उत्पादनको क्षेत्रमा प्रमाणमा आधारित पैरवी तथा वहस कार्यक्रम सञ्चालन भइरहेको छ । यसै सन्दर्भमा १५ जुन, २०७७ देखि समृद्ध तेहथुमका लागि अभियानद्वारा सञ्चालित रेडियो तेहथुम ९२.४ मेघाहर्जबाट विश्वासनीय र भरपर्दो तरीकाले उच्च स्तरको जानकारीका माध्यमबाट सार्वजनिक सचेतना उपलब्ध गराउने (Achievement of high level of public awareness through credible and reliable information dissemination) शीर्षकको परियोजनाको कार्यक्रम सञ्चालन भइरहेको छ । ती जिल्लामा अदुवा, अलैची, चिया र दुग्धजन्य उत्पादन को प्रशस्त अवसर र सम्भावना भएकाले परियोजनाले उत्तरदायी व्यवसायकोलागि काम गराएर अभ्यासमा लैजाने र प्रत्येक कृषक, मजदुर, व्यापारी तथा सर्वसाधारण जनताको पहुँचमा प्रचार प्रशार गर्ने गरी स्थानीय रेडियोको माध्यमबाट समुदायस्तरमा पुग्ने कार्य भएको छ ।

चिया खेतीको ऐतिहासिक परिचय

नेपालमा चिया खेती वि.स. १९२० मा तत्कालीन प्रधानमन्त्री जङ्गबहादुर राणाले चीन भ्रमणबाट फर्केंदा चिनिया जातको चियाको बीउ उपहार स्वरूप तत्कालीन चिनिया सम्प्राटबाट लिई नेपालमा भित्राएका थिए भनिन्छ । तर जहानिया राणा शासनको अगाडि नेपालमा शुरुवाती अवस्थामा रहेको चिया उद्योग त्यति फस्टाउन सकेको थिएन । उता दार्जिलिङ्गतिर भने चिया खेती तथा उद्योग विस्तार एवम् विकास हुँदै गयो । वि.स. २००७ सालको प्रजातन्त्र प्राप्तिपछि मात्र नेपालमा लगानीको वातावरण खुकुलो हुँदै गयो र यसको सकारात्मक प्रभाव चिया क्षेत्रमा पनि पर्यो । फलस्वरूप वि.स. २०१६ सालमा भापा जिल्लाको रिंग्याडाँडामा बुद्धकरण चिया बगानको नाममा निजी स्तरको पहिलो चिया बगान स्थापना भएको पाइन्छ ।

त्यस्तैगरी सरकारी स्तरमा पनि वि.स. २०२३ असोज २३ गते नेपाल चिया विकास निगमको स्थापना भयो । शुरुवाती दिनहरूमा प्रशोधन कारखानाको अभावमा दार्जिलिङ्गकै कारखानाहरूलाई हरियो पत्ती बेच्नु पर्ने अवस्था थियो । यस कुरालाई ध्यानमा राखी वि.स. २०३५ मा इलाममा र त्यसको केही वर्षपछि भापाको सोक्तिममा पहिलो पटक प्रशोधन कारखाना स्थापना गरियो । वि.स. २०३५ देखि २०४५ को एक दसकमा नेपाल चिया विकास निगमले साना कृषकहरूलाई पनि चिया खेतीमा लाग्न धैरे प्रत्साहनका कार्यक्रमहरू गर्दै आएको पाइन्छ ।

विस्तारै-विस्तारै चिया उद्योगले गति लिई गयो र एउटा नाफामूलक व्यवसायको रूप लिन थाल्यो । चिया उद्योगले राज्यको आर्थिक र सामाजिक विकासमा पुऱ्याएको योगदानलाई छब्दयंगप गर्दै वि.स. २०३९ सालमा तत्कालिन राजा वीरेन्द्र वीर विक्रम शाहदेवको शासनकालमा नेपाल सरकारले पूर्वाञ्चलका ५ वटा जिल्ला (भापा, धनकुटा, तेहथुम, पाँचथर र इलाम) लाई चियाक्षेत्र घोषणा गर्यो । चिया विकासका निगम नाफामूलक संस्था भएकाले चिया क्षेत्रको थप विस्तार एवम् विकासका लागि सरकारी स्तरकै गैरनाफामूलक संस्थाको अवश्यकता महसुस गरियो । फलस्वरूप वि.स. २०५० जेष्ठ २० गते राष्ट्रिय चिया तथा कफी विकास बोर्ड ऐन, २०४९ मार्फत राष्ट्रिय चिया तथा कफी विकास बोर्डको स्थापना भएको पाइन्छ । अहिले पनि पुर्वका पाँच वटा जिल्लाहरुमा विशेष रूपमा चिया खेती हुँदै आएको छ । यी जिल्लाहरुमा निजी तथा सहकारी मार्फत अर्थात्तिक चिया उत्पादनलाई विशेष जोड दिई निजी स्तरबाट कृषकहरु चाँहि लागेको पाइन्छ । अहिलेको बजारको माग भनेको अर्थात्तिक चियामा रहेको छ । र यहाँ चिया खेती गर्ने किसान, मजदुर र व्यापारी सबैले दिगो तथा सुशासनयुक्त उत्तरदायी व्यवासको माध्यमबाट सरकारी अर्थत्तन्त्रमा टेवा पुग्न गरी चिया खेतीमा लागेको पाइन्छ ।

उत्तरदायी व्यवसाय

वि.स. २०७४ माघ १ गते सोमबार

(जनवरी १५, २०१८)

२

परियोजनाले प्रमाणमा आधारित पैरवी तथा वहस (Evidence Based lobby & advocacy) कार्यस्थलमा स्वास्थ्य तथा सुरक्षा (Occupational Safety and health-OHS), जिम्बेवार व्यवसाय अभ्यास (Responsible Business Practice), श्रम सम्बन्धित बहुराष्ट्रिय घोषणा (Multinational Enterprise Development-MNE), संयुक्त राष्ट्रसंघको विश्व सन्निकटताको सिद्धान्त (UN Global Compact Agenda), संग सम्बन्धित विषयको वारेमा रेडियो कार्यक्रम 'उन्नति सम्बाद'को माध्यमावाट नीतिगत विषयमा सम्बन्धित सरोकारवालालाई जवाफदेही बनाउने काम गरिरहेको छ। यस्तै गरेर रेडियो कार्यक्रम 'मजदुर सरोकार' मार्फत कृपक तथा श्रमिकको आवाज, कृषि श्रेत्रको वर्तमान अवस्था सवाल तथा समस्याहरु र यी क्षेत्रमा भएका अवसरको वारेमा उजागर गराउने कार्य गरिरहेको छ। जुन विषयहरुमा उत्तरदायी व्यवसायको लागि प्रत्येक कृपक तथा सर्वसाधारणको पैंचुच भएको र घर-घरमा सञ्चार पुग्ने साधान रेडियो भएकाले प्रत्येकले रेडियो सुन्न र चुभ्न सक्छन्।

यसरी संचालन गरिएका कार्यक्रमले समेटेका कृषि क्षेत्रमा काम गर्ने कृपक लगायत सबै क्षेत्रका मजदुर श्रमिक व्यपारी तथा रोजगार दाताहरु समेतलाई श्रम सिद्धान्त तथा उत्तरदायी व्यवसायको विषयमा विषयमा जानकार बनाई समावेशी आर्थिक विकासमा सहयोग पुऱ्याउने र 'उत्तरदायी व्यवसाय' नामक सांस्कृतिक बुलेटिन प्रस्तुत गरेका छौं। यस अंकमा अलौची विषय समाप्ति प्रक्रियित गरेका छौं।

परियोजनाको लक्ष्य

कृषि क्षेत्रमा विश्वासनीय र भरपर्दे तरीकाले सार्वजनिक सुचनाको माध्यमद्वारा उच्च स्तरको उत्तरदायी व्यवसाय गराउन सचेतना फैलाइ आर्थिक शुसासन गराउन सहयोग पुऱ्याउने।

परियोजनाको उद्देश्यहरु

खेती तथा कृषि उत्पादनका क्षेत्रमा प्रयोग भएका रासायनीक मल तथा किटनासक विषादिको माध्यमद्वारा उत्पादन भएको अन्नले मानव स्वस्थ्यमा भएको असरलाई कम गराउन आर्गानीक उत्पादनमा जोड दिन अदुवा अलौची चिया तथा दुधजन्य उत्पादनमा पैरवी गर्ने।

खेती तथा कृषि उत्पादनका क्षेत्रमा प्रयोग भएका मानव श्रममा भएको असमान ज्याला दरमा समानता सिझना गराउने, लैमिंग क्रमसानातालाई समानता गराउने श्रममा बालवालिकाको अधिकार तथा वाल श्रमको अन्य गराउने र श्रमिक तथा मजदुरको मानव स्वास्थ्य तथा सुरक्षाका विषयमा भएको संयुक्त राष्ट्रसंघिय सन्नीकटताका सिद्धान्तहरु र बहुराष्ट्रिय कम्पनीको र अन्तराष्ट्रिय श्रम संगठनको विचार भएका सम्झौताका विषयहरु सरकारी नीति नियमहरु किसानहरु उपभोक्ताहरु व्यापारी उद्यमीहरु र सम्बन्धित सरोकारवालाहरुलाई सजग गराइ उत्तरदायी बनाउने। यी क्षेत्रमा भएका नीतिगत तथा अन्य समस्या, वाधा वा अवरोधहरु र अवसरहरु पता लगाई सोको विषयमा स्थानीय स्तरवाट बकालत गरी जिल्ला र राष्ट्रिय तथा अन्तराष्ट्रियस्तर सम्म बकालत तथा पैरावी गराउने। यी सबै विषयमा मामला अध्ययन गरी रेडियो कार्यक्रमवाट सम्बन्धित विषयमा वहस तथा पैरवी गराइ माथि उल्लेखित उद्देश्य पुरा गर्न मद्दत गर्ने।

कार्यक्षेत्रमा काम गर्दा-गर्दै वा हतारमा घटना भएमा ध्यान दिनुपर्ने कुराहरु
काटेको घाउमा धूलो, अविर, गोवर, पिसाब, भार पातका रस जस्ता वस्तुहरू कदापी लगाउनु हुँदैन। धाँउ बाँने वा पट्टी लगाउने काममा कहिल्यै पनि फोहोर कपडाको प्रयोग गर्नुहुँदैन। फोहोर कपडा लगायत यी चीजमा हुन सक्ने रोगजन्य जिबाङुहरू तथा विशालु रसायनहरूले गर्दा भन नराम्भो हुन सक्छ। पट्टीलाई बेसी कसेर बाँच्न हुँदैन। यसले शरीरमा हुने रगतको प्रवाहलाई रोकी अन्य अझलाई समेत हानि पुऱ्याउन सक्छ।

अन्तराष्ट्रिय श्रम संगठन र समृद्ध तेहथुमका लागि अभियानको सहकार्य

'कारखानाको फोहर खोलामा होइन, सडकमा पनि होइन, बनमा पनि होइन, उचित ठाउंमा फालौ। अन्तराष्ट्रिय श्रम संगठनको सहयोगमा समृद्ध तेहथुमका लागि अभियान'

'अन्तराष्ट्रिय श्रम संगठन (आइएलओ) र समृद्ध तेहथुमका लागि अभियानको सहकार्यमा रेडियो तेहथुमको कार्यक्रम, कार्यक्षेत्रमा जबरजस्ती तथा सबै खाले बाध्यात्मक श्रम निवारणका लागि संयुक्त अभियन'

रेडियो कार्यक्रम : 'मजदुर सरोकार'

हरेक हप्ताको शनिवार साँझ ७:०० बजेदेखि र पुनः प्रशारण हरेक मंगलबार विहान ८:३० बजे।

रेडियो तेहथुम ९२.४ मेगाहर्ज

"संबृद्ध तेहथुमका लागि अभियान"

श्रम ऐन, २०७४ मा नयाँ के छ ?

ऐनले औपचारिक, अनौपचारिक र सेवा क्षेत्रका सबै श्रमिकलाई समेटेको छ। अब सबै क्षेत्रका श्रमिकलाई यो ऐन लागेछ। यसअधि निश्चित कर्मचारी तथा श्रमिकलाई मात्रै ऐन लाग्ने गरेको थियो। भण्डै डेढ करोड श्रमिक लाभान्वित। यसअधि श्रम स्वीकृति विनानै विदेशी कामदारले निर्वाध रूपमा काम गर्ने गरेकोमा अब श्रम स्वीकृति बाध्यकारी बनाइएको छ।

काम सबै महान, सधै महान :
कहिल्यै, कहीं पनि सानो ठूलो हुँदैन।

Nepal-Denmark Development Cooperation
UNNATI INCLUSIVE GROWTH
PROGRAMME IN NEPAL

चिया क्षेत्रका समस्या र समाधानका उपायहरु

- राष्ट्रिय चिया नीति २०५७ संशोधन प्रस्ताव राष्ट्रिय चिया तथा कफी विकास वोर्ड मार्फत कृषि विकास मन्त्रालयमा पेश भएकोले सो नीति अविलम्ब संशोधन गरी कार्यान्वयन गराउनुपर्ने ।
- राष्ट्रिय चिया तथा कफी विकास वोर्ड सदस्यमा केन्द्रीय चिया सहकारी संघबाट समेत प्रतिनिधित्व हुने व्यवस्था अविलम्ब गर्नुपर्ने ।
- चियाको उत्पादन, प्रशोधन र वजारीकरणको लागि सुलभ ऋणको व्यवस्था हुनु पर्ने र ग्रामिण स्वलम्बन कोष सञ्चालन निर्देशिका २०६९ मा व्यवस्था भए वर्मोजिम दीर्घकालिन कर्जा व्यवस्था सहकारीमा समेत हुने व्यवस्था राखी कार्यान्वयन हुनुपर्ने ।
- चियाको अक्सन बजार स्थापना गरी अविलम्ब सञ्चालन हुनुपर्ने ।
- अर्थोडक्स तथा सी.टी.सी. ठुलो उद्योग स्थापना गर्न राज्यबाट अनुदान व्यवस्था हुनुपर्ने ।
- चिया सहकारी प्रशोधन उद्योगहरूलाई ५० प्रतिशत विद्युत छुटको व्यवस्था मिलाउनु पर्ने ।
- सहकारीहरूलाई अर्गानिक चिया खेती प्रमाणीकरणको लागि आवश्यक व्यवस्था सरकारबाट हुनुपर्ने ।
- अर्गानिक प्रक्रियामा सुरुका वर्षहरूमा उत्पादन घट्ने भएकोले कृषकहरूलाई कम्तीमा ३ वर्ष सम्म अतिरिक्त मुल्य (Incentive) उपलब्ध गराउनु पर्ने ।
- हाल अर्गानिक उत्पादन नगर्ने कृषकहरूका लागि रासायनिक मलखाद उपलब्ध हुने व्यवस्था नभएकोले सहकारीहरूलाई रसायनिक मलखाद खरिद तथा विक्रीको डिलरसिप उपलब्ध गराई अनुदानको व्यवस्था सहित सहुलियत रूपमा मलखाद उपलब्ध गराउनु पर्ने ।
- राज्य, सहकारी र निजी उद्यमीहरूको प्रतिनिधिको संयन्त्र तयार गरी हरियो पत्तीको समर्थन मुल्य निर्धारण गरी लागु गरिनुपर्ने ।
- सहकारी चिया उद्योगहरूबाट उत्पादित तयारी चियाको वजारीकरण व्यवस्थाको लागि सहयोग हुनुपर्ने ।
- चिया सहकारीबाट सञ्चालित उद्योगहरूलाई अन्य उद्योग सरह मान्यता दिई मैसिन तथा अन्य ग्रेडिङ, प्याकेजिङको सामान खरिद गरी आयात गर्दा भन्सार छुटको व्यवस्था गरिनुपर्ने ।
- चिया सहकारीहरूलाई हरियो पत्ती दुवानी गर्नको लागि एक ट्रायाक्टर वा एक पिकअपमा भन्सार सुविधा उपलब्ध गराउनु पर्ने ।
- चिया सहकारीहरूलाई हरियो पत्ती संकलन केन्द्रहरु निर्माणको लागि आर्थिक सहयोग उपलब्ध हुनुपर्ने ।
- नेपाली चियाको क्लोन तयार गरी सोही अनुसारको चिया रोपणको विस्तार गर्नुपर्ने ।
- चिया अनुसन्धान प्रयोगशाला व्यवस्थित हुनुपर्ने ।
- बगान व्यवस्थापन र प्रशोधनका लागि प्राविधिक दक्ष जनशक्ति उत्पादन गर्न आवश्यक तालिमहरूको व्यवस्था राष्ट्रिय चिया तथा कफी विकास वोर्डबाट गराई परिचालन हुनुपर्ने ।
- चिया अध्ययन गर्न चाहने विद्यार्थीहरूको लागि राष्ट्रियस्तरमा सञ्चालित मेची बहुमुखी क्याम्पस, भद्रपुरमा आवश्यक भौतिक पूर्वाधार सहित उचित शैक्षिक पठनपाठनको व्यवस्था मिलाउनु पर्ने ।
- चिया अध्ययन तथा अनुसन्धान गर्न चाहनेहरूको लागि छात्रवृत्तिको व्यवस्था राष्ट्रिय तथा अन्तराष्ट्रिय विश्वविद्यालयहरूमा व्यवस्था मिलाउनु पर्ने ।
- विभिन्न जिल्लामा चिया विस्तारको लागि विरुवा उत्पादन, खेती विस्तारको लागि अनुदान, सुलभ व्याजदरको ऋण व्यवस्था गर्न ।
- चिया बालीको विमा व्यवस्था हुनुपर्ने ।
- जिल्ला कृषि विकास कार्यालयहरूले चिया संग सम्बन्धित कार्यक्रमहरु कृषि विकास कार्यालयहरूलाई आफ्नो कार्यक्षेत्र भित्र नपर्ने भनी सञ्चालन नगर्ने र सिमित चिया विस्तार योजनाहरूबाट पनि कार्यक्रमहरु प्रयाप्त नभएकोले चिया हुने जिल्लाहरूमा जिल्ला कृषि विकास कार्यालयबाट चिया सम्बन्धी कार्यक्रमहरु सञ्चालन गरिनु पर्ने ।
- इलाम चिया कमानमा रहेको नेपालको सबै भन्दा पुरानो चिया उद्योग वि. स. २०३५ सालमा स्थापना भएको हुंदा सो पुरानो चिया उद्योगलाई नेपालको पहिलो उद्योगको रूपमा मान्यता प्रदान गर्न र सो को संरक्षणको व्यवस्था मिलाउनु पर्ने ।
- नेपालमा उत्पादित चियाको Auction Center को स्थापना हुन नसक्दा र CFL (Certified Food Laboratory) यथा स्थानमा नहुदा नेपाली चियाले अन्तराष्ट्रिय बजारमा राम्रो मुल्य पाउन नसकेको अवस्था छलैर छ । अतः उत्पादित चियाको अन्तराष्ट्रिय बजारमा पुऱ्याउन यसमा भएका कमीजोरीहरूलाई केलाई तत्कालीन र दीर्घकालीन योजना तयार गरी लागु गर्नु पर्दछ ।
- भारत तथा तेस्रो मुलुक निकासीको लागि सहज बनाउन र उचित मुल्य प्राप्त गर्न नेपालमै अक्सन मार्केटको स्थापना गर्न आवश्यक ।

चिया सम्बन्धी विद्यमान समस्याहरु

- भारत चिया निकासीको लागि सि. एफ. एल (Certified Food Laboratory) (प्रत्येक वायर संग सि. एफ. एल गर्नु पर्ने समस्या) परीक्षण, इन्झोइस लगायतमा समस्या । (१ वर्ष अगाडी एउटा वायर कम्पनी संग सि. एफ.एल. गरे पछि अरुसंग गर्नुपर्ने थियो ।) EXIM कोर्डको समस्या ।
- हरियो पत्तीको गुणस्तर र मुल्यमा एकरूपता नहुनु ।
- उद्योग संचालनमा नियमित विद्युत आपूर्ति नहुनु अवरोध हुनु ।
- चियाको ट्रेडमार्क दर्ता भएपनि कार्यान्वयनमा नआउनु ।
- सरकारले कृषिमा दिएको अनुदान सहज रूपमा प्राप्त गर्न नसक्नु ।
- उद्योग स्थापनाको लागि सामान दुवानी गर्दा भन्सारमा अत्यन्त भन्झटिलो प्रक्रिया तथा अनावश्यक रकम तिर्नुपर्ने समस्या ।

उचित ज्याला पाउदैनन् चिया मजदुर

सोल्मास्थित चिया बगानमा मुना टिप्पै मजदुर कर्ण पोखरेल।

५ भगिश्वर लिम्बु

लालीगुराँस नगरपालिकाको सोल्मामा नेपाल सरकारको मातहतमा संचालित राष्ट्रिय चिया तथा कफी विकाश वोर्ड अन्तर्गतको चिया विस्तार योजनाले प्रदर्शनका लागि बनाएको चिया बगान छ। सो बगानमा काम गर्ने मजदुरले समेत सरकारले निर्धारण गरेको ज्याला पाउन सकेका छैनन्। चिया तथा कफी विकास वोर्डको आफै नीति रहेको भन्दै वोर्डले मजदुरहरूलाई श्रम ऐनमा उल्लेखित पारिश्रमिक दिन आलटाल गरिरहेको छ। वर्षोंदेखि काम गरिरहेका मजदुरहरूले ऐनमा उल्लेखित पारिश्रमिक पाउन सकेका छैनन्। योजनाको बगानमा गएको ढेढ दशक यता निरन्तर काम गर्दै आएका मजदुर कर्ण प्रसाद पोखेले ज्यालाको विषयमा कृषा गर्दा वोर्डको आफै नीति भएको भन्दै नदिने गरेको बताए। उनी भन्दून, ‘चिया बगानमा काम गर्ने मजदुरलाई काममा केही पनि शुरक्षा प्रवन्ध छैन, खाली रोजी-रोटीको लागि मात्र काम गर्दैछु।’ उनका अनुसार काममा स्वास्थ्य सुरक्षाको लागि चाहिने हेलमेट, पञ्जा र बुट जस्ता सामायी समेत कामदारलाई वोर्डले उपलब्ध गराएको छैन। यहाँका मजदुरहरूले स्वास्थ्य सुरक्षाको चासो नदिई रोजगारीका लागि मात्र काम गर्नु परेको छ। उनले यहाँ निरन्तर काम गर्ने मजदुरलाई हातमा ठेला उठाने, ढाड दुख्ने समस्याले सताउने गरेको बताए। चिया मजदुरहरू सरकारी हो या अर्धसरकारी मजदुर हो? भन्ने बारे समेत थाहा छैन। या तथा कफी विकाश वोर्ड अन्तर्गतमा

चिया मजदुरहरूलाई न त काम गरे वाफत पेन्सिनको सुविधा छ, न त विमा को नै व्यवस्था। चिया विकास वोर्डले मजदुरलाई मजदुर वा मानवको नै व्यवहार उचित तरिकाले नगरेको यहाँका चिया मजदुरहरूले दुखेसो पोखेका छन्। नेपाल सरकारको मातहतमा संचालित राष्ट्रिय चिया तथा कफी विकाश वोर्ड अन्तर्गतमा सोल्मा चिया विस्तार योजनामा पोखेल सहित ७ जना स्थाई मजदुरहरू काम गर्दै आएका छन्। हरियो पत्ती टिप्पे समयमा भने अस्थाई मजदुर समेत यहाँ काम गर्न आउने गरेका छन्। यहाँका चिया उद्योगहरूले वार्षिक २ हजार वटी चिया पत्तिमात्र टिप्प कामदारलाई रोजागारी दिई आएको आएको रहेछ। यहाँ काम गर्ने चिया पत्तिमात्र टिप्प आउने कामदारको स्वास्थ्य सुरक्षाका लागी यहाँका व्यावसायीहरूलाई चासो नभएको बताएका छन्। यता राष्ट्रिय कफी विकाश वोर्ड सोल्माका योजना प्रमुख विजय कुमार मिश्रले सरकारी स्वामित्वमा रहेको सोल्मा चिया बगानमा काम गर्ने मजदुरहरूलाई सरकारले तोके बमोजीम आफुहरूले सेवा सुविधा दिने गरेको बताए। तर अहिले मजदुरहरूले नै यी विषयमा आफु मारमा परेको भन्दै आवाज उठाउन थालेका छन्। उनीहरूले उन्नति परियोजनाले सञ्चालन गरेको विभिन्न कार्यकमहरू र रेडियोबाट नयाँ श्रम ऐनबारे जानकारी लिएर त्यस्ता मागहरू राख्न थालेका छन्। मजदुरहरूले पाइरहेको २ सय ५३ लाई बढाएर ३ सय ७० रुपैयाँ पाउनुपर्ने माग राखेका योजनाका प्रमुख मिश्रले जानकारी दिए।

वि.स. २०७४ माघ १ गते सोमबार

(जनवरी १५, २०१८)

४

हरित नगरका मेयर भन्दून,
‘चिया बेचेरै इलाम समृद्ध बन्दू’

इलाम पुग्ने जो कोहीलाई पनि त्यहाँको छौडै परिचय दिइरहनु पद्दैनँ। त्यहाँका हरियाली चिया बगान, अलैचीका ठुल-ठुला बगान अन्य अर्यानिक खेतीले आफै परिचय दिच्छन्। यो क्षेत्र रसिलो छ। त्यही रसिलोले यहाँ पुग्नेहरूलाई लठाउने गर्छ। यहाँका अर्यानिक चियाको बगैंचा, अलैची खेतीको ठुल-ठुला बगान र अदुवा खेतीमा प्रख्यात भएकाले पनि टाढा-टाढाबाट घम्नेहरू पुग्नन्। इलामलाई नेपालकै अर्थोडम्स अर्यानिक चिया उत्पादनको जननी तथा मुख्यालय मानिन्छ। इलामका स्थानीय तहमा निर्वाचित जनप्रतिनिधिहरू अर्यानिक खेतीका विषयमा पोख्त छन्। “मानिसहरूले मलाई इलामको अनुहार बदल्न को लागि निर्वाचनमा मेयर पदमा चुनेर पठाएका छन्। यो मेरो आफै अनुभव हो किन कि हाम्रा कृषि उत्पादनहरू जैविक तथा अर्यानिक उत्पादन भएका कारणले एकदम राम्रो मूल्य पाएका छन्। इलाम नगरपालिकाले हाम्रो क्षेत्रमा व्यावसायिक सुरक्षा र स्वास्थ्य सम्बन्धी प्रावधानहरू लागू गर्ने प्रयासलाई म पूर्ण तया सहयोग पुऱ्याउनेछु,” इलामका मेयर महेश बस्नेतले भने। उनले इलाम चिया बेचेरै समृद्ध बन्ने बताए। स्थानीय सरकारको प्रतिवद्धता विषयक जिल्ला स्तरमा भएको अन्तरक्रिया कार्यक्रम भएको थियो। उक्त कार्यक्रममा स्थानीय सरेकारवालाहरूले कार्यस्थलमा मानविय कामदारको स्वास्थ्य तथा सुरक्षा ढाइक्जन को विषयमा थप सुधार गरेर रोजारदाताहरूलाई लैजानका लागि साथ सहयोग गर्ने प्रतिवद्धता आएके थयो। उक्त अन्तरकृया कार्यक्रमको आयोजना चिया उत्पादकहरू सहकारी संघ (टीपीसीएफ) इलामले १३ सेप्टेम्बर २०१७ मा आयोजन गरेको थियो भने डेनमार्क सरकारको सहयोगमा र अन्तराष्ट्रिय श्रम संगठन नेपालको प्राविधिक सहयोगमा संचालन भएको थियो। सो कार्यक्रममा थप गर्दै मेयरले भने, “एक पटक हामी सबै एक साथ जुटौं, हाम्रो इलामको आर्गानीक चिया जेनेभा र डेनमार्कको आईएलओ मुख्यालयमा एकदम राम्रो मूल्यमा निर्यात गर्न सकिन्छ।”

अध्यक्ष/संरक्षक

महेन्द्रप्रसाद कापले

सम्पादक

लक्ष्मीनारायण मिश्र

कम्प्युटर : प्रकाश धौलाकोटी